

**Ρύθμιση χρεών και διέξοδος από την υπερχρέωση:
Δεύτερη ευκαιρία στους υπερχρεωμένους;**

Χρήστος Βλ. Γκόρτσος

**Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου
Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γενικός Γραμματέας Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών**

15 Μαρτίου 2010

Πίνακας Περιεχομένων

- A. Τα τρία στάδια του σχεδίου νόμου για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων
- B. Η διέξοδος από την υπερχρέωση συνιστά δεύτερη ευκαιρία;
- Γ. Έμφαση στην ανάγκη πρόληψης και εκπαίδευσης

Α. Τα τρία στάδια του σχεδίου νόμου για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων

Με βάση το υπό διαβούλευση σχέδιο νόμου «*Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων*» τα στάδια που ακολουθούνται στη διαδικασία για τη ρύθμιση των οφειλών είναι τα ακόλουθα τρία:

- **1^ο Στάδιο: Προσπάθεια επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού:** ο οφειλέτης οφείλει έξι μήνες πριν από την υποβολή της αίτησης στο δικαστήριο να καταβάλλει προσπάθεια επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού με το σύνολο των πιστωτών του. Εφόσον η προσπάθεια αυτή επιτύχει η διαδικασία λήγει.

Α. Τα τρία στάδια του σχεδίου νόμου για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων

- **2^ο Στάδιο: Προσπάθεια δικαστικού συμβιβασμού:** αν αποτύχει ο εξωδικαστικός συμβιβασμός τότε ο οφειλέτης καταθέτει αίτηση (με το περιεχόμενο που προσδιορίζεται στις σχετικές διατάξεις) στο αρμόδιο δικαστήριο και την κοινοποιεί και στους πιστωτές του.

Εφόσον οι πιστωτές:

- είτε όλοι είτε εκείνοι οι απαιτήσεις των οποίων υπερβαίνουν το ήμισυ του συνολικού ποσού των απαιτήσεων
- συμφωνούν με το περιεχόμενο στην αίτηση σχέδιο διευθέτησης οφειλών
- θεωρείται ότι ο **συμβιβασμός έχει γίνει αποδεκτός** και ότι η αίτηση για ρύθμιση και απαλλαγή από τις οφειλές ανακλήθηκε

Α. Τα τρία στάδια του σχεδίου νόμου για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων

- **3^ο Στάδιο: Δικαστική ρύθμιση χρεών με απαλλαγή από χρέη:** αν το σχέδιο διευθέτησης των οφειλών δεν γίνει δεκτό από τους πιστωτές σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, το δικαστήριο ελέγχει αυτεπαγγέλτως αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη ρύθμιση των οφειλών και την απαλλαγή του οφειλέτη και εκδίδει την απόφασή του μέσα σε δύο μήνες από τη συζήτηση της αίτησης:
 - **αν τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη δεν είναι επαρκή,** το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια που θέτει το σχέδιο νόμου, τον υποχρεώνει να καταβάλλει μηνιαίως και για χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών ορισμένο ποσό. Μέχρι τη λήξη της περιόδου των τεσσάρων ετών πρέπει να εξοφλείται ποσοστό τουλάχιστον 10% του συνόλου των οφειλών του, στο ύψος που αυτές ανέρχονταν κατά το χρόνο κοινοποίησης της αίτησης
 - σε **εξαιρετικές περιπτώσεις** (π.χ. χρόνιας ανεργίας) επιτρέπεται να προσδιορίζονται μηνιαίες καταβολές μικρού ύψους ή και μηδενικές

Α. Τα τρία στάδια του σχεδίου νόμου για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων

- **(4)^ο Στάδιο (;): Δικαστική ρύθμιση οφειλών χωρίς απαλλαγή:**

- αν η αδυναμία του οφειλέτη είναι μη δόλια και πρόσκαιρη, και
- τα περιουσιακά στοιχεία και τα προσδοκώμενα εισοδήματά του επαρκή για την ικανοποίηση των πιστωτών,

το δικαστήριο μπορεί απλώς να προβεί σε ρύθμιση των οφειλών, που υφίστανται κατά την ημερομηνία κοινοποίησης της αίτησης στους πιστωτές περατώνοντας έτσι τη διαδικασία. Η ρύθμιση μπορεί να προβλέπει την αναστολή της περιοδικής εξόφλησης της οφειλής μέχρι δύο έτη:

- είτε με υποχρέωση περιοδικής καταβολής μόνο των τόκων κατά το χρονικό αυτό διάστημα
- είτε με την κεφαλαιοποίησή τους χωρίς προηγούμενο ανατοκισμό κατά τη λήξη της αναστολής.

Β. Η διέξοδος από την υπερχρέωση συνιστά δεύτερη ευκαιρία;

- Σε όλα τα προηγούμενα στάδια που προβλέπονται στο σχέδιο νόμου παρέχεται διέξοδος από την υπερχρέωση. Ωστόσο, οι **επιπτώσεις διαφοροποιούνται ή θα πρέπει να διαφοροποιούνται** ανάλογα με το στάδιο στο οποίο επιτυγχάνεται (ή όχι) η ρύθμιση τόσο για το πιστωτικό ίδρυμα όσο και για τον καταναλωτή. Είναι π.χ. τελείως διαφορετικό να επιτευχθεί εξωδικαστικός συμβιβασμός και τελείως διαφορετικό απαλλαγή από το 90% των οφειλών με δικαστική ρύθμιση.
- Ανάγκη οριοθέτησης της έννοιας της **«δεύτερης ευκαιρίας»**:
 - δεύτερη ευκαιρία πρόσβασης εκ νέου στο τραπεζικό σύστημα,
 - ή δεύτερη ευκαιρία κοινωνικής και οικονομικής ανακούφισης;
- Ποια είναι τα κίνητρα που πρέπει να παρέχονται σχετικά και ποιοι οι κίνδυνοι τόσο για τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και για τους καταναλωτές;
- Ποιος είναι ο προστατευτέος υπερχρεωμένος οφειλέτης;

Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντη και προϋποθέτει τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση ποικίλων ζητημάτων που ανακύπτουν στη συνολική προβληματική της ρυθμιστικής παρέμβασης στη θεματική της υπερχρέωσης.

Β. Η διέξοδος από την υπερχρέωση συνιστά δεύτερη ευκαιρία;

Παραδοχές:

- το «υπερχρεωμένο» φυσικό πρόσωπο βρίσκεται σε αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει έναντι των πιστωτών του,
- η νομοθετική ρύθμιση συνιστά ουσιώδη παρέμβαση στην εξέλιξη των συμβατικών σχέσεων με βάση το περιεχόμενο της σύμβασης με την επιβολή στους πιστωτές της υπερχρέωσης ρύθμισης των οφειλών,
- η υποχρεωτική ρύθμιση των οφειλών θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στα πιστωτικά ιδρύματα: *πρώτον* σε ό,τι αφορά την αύξηση των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων, *δεύτερον*, τη μείωση της ρευστότητάς τους και *τρίτον*, τη μείωση, συνακόλουθα, της δυνατότητάς για τη χορήγηση πιστώσεων

Συνεπώς, η υπαγωγή σε ρύθμιση των οφειλετών:

- θα πρέπει να έχει **εξαιρετικό χαρακτήρα**,
- θα πρέπει να καθορίζεται από **συγκεκριμένες και αντικειμενικές προϋποθέσεις**, και
- θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να διασφαλιστεί ότι **δεν γίνεται καταχρηστικά**.

Β. Η διέξοδος από την υπερχρέωση συνιστά δεύτερη ευκαιρία;

Κύριοι προβληματισμοί:

- δυσχέρεια προσδιορισμού των προϋποθέσεων που συνιστούν μόνιμη αδυναμία, πολλώ δε μάλλον εκείνων που συνιστούν «προδήλως» επαπειλούμενη αδυναμία: η αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού έχει καθοριστική σημασία για τον αναγκαίο εντοπισμό του πράγματι προστατευτέου καταναλωτή,
- δυσχέρεια προσδιορισμού των «βιοτικών αναγκών» του οφειλέτη και της «επάρκειας» των περιουσιακών του στοιχείων,
- πρόκληση δυσλειτουργιών στην τιτλοποίηση τόσο υφιστάμενων όσο και μελλοντικών δανείων ως βασικής πηγής άντλησης ρευστότητας για τα πιστωτικά ιδρύματα,
- ιδιαίτερα χαμηλό το ποσοστό εξόφλησης του 10% για το σύνολο των οφειλών σε περίπτωση δικαστικής ρύθμισης με απαλλαγή από τα χρέη

Β. Η διέξοδος από την υπερχρέωση συνιστά δεύτερη ευκαιρία;

Κύριοι προβληματισμοί (συν.):

- δυνατότητα δικαστικής ευνοϊκής ρύθμισης ακόμη και αν δεν υπάρχει μόνιμη αδυναμία του οφειλέτη: ιδιαίτερα προβληματική ρύθμιση σε ό,τι αφορά την παροχή κινήτρων στον καταναλωτή να υποβληθεί στη διαδικασία ακόμη και αν δεν είναι υπερχρεωμένος
- ενδεχόμενη διστακτικότητα εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με τη χορήγηση πιστώσεων λόγω της πιθανότητας «υπερχρέωσης», γεγονός που μπορεί να έχει δυσμενείς επιπτώσεις ιδίως σε ό,τι αφορά «ευπαθείς» πληθυσμιακές ομάδες. Είναι αυτό το ζητούμενο;
- αρνητική χρονική συγκυρία σε σχέση με την καθιέρωση του θεσμού σε άλλες χώρες

Γ. Έμφαση στην ανάγκη πρόληψης και εκπαίδευσης

- **Καθιέρωση της υποχρέωσης αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή μέσω της εισαγωγής της αρχής του «υπεύθυνου δανεισμού» εκ μέρους του πιστωτή:** Με την νέα Οδηγία για την καταναλωτική πίστη καθιερώνεται για πρώτη φορά νομοθετικά η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης με βάση ιδίως στοιχεία που λαμβάνονται από τον καταναλωτή και βάσεις δεδομένων
- **Καθιέρωση της υποχρέωσης «υπεύθυνου δανεισμού» εκ μέρους του ίδιου του δανειολήπτη:** η αρχή αυτή δεν έχει καθιερωθεί νομοθετικά, θα έπρεπε ωστόσο να ισχύει ιδίως σε ό,τι αφορά την απόκρυψη στοιχείων εκ μέρους του δανειολήπτη και την αποφυγή ανεύθυνης εν γένει συμπεριφοράς του

Γ. Έμφαση στην ανάγκη πρόληψης και εκπαίδευσης

- **Ανάγκη χρηματοπιστωτικής εκπαίδευσης των καταναλωτών και ανάπτυξης υπεύθυνης κουλτούρας δανεισμού** ώστε οι καταναλωτές να γνωρίζουν:
 - τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται σε περίπτωση δανεισμού τους,
 - τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους,
 - τις δυνατότητες που παρέχει η ελεύθερη αγορά και ο ανταγωνισμός
- **Καταναλωτές για τους οποίους υπάρχει άμεση ανάγκη χρηματοπιστωτικής εκπαίδευσης:**
 - καταναλωτές που θεωρούν το δανεισμό υποκατάστατο του εισοδήματός τους,
 - καταναλωτές που υπερεκτιμούν τις δυνατότητες αποπληρωμής που διαθέτουν,
 - καταναλωτές που αδιαφορούν για τυχόν υπερχρέωσή τους διότι προτάσσουν τις καταναλωτικές τους ανάγκες και επιθυμίες,
 - καταναλωτές που εκτιμούν ότι θα υπάρξει «ευνοϊκή» ρύθμιση